

A Tipi Muayene Kuruluşları ve Meslek Alanımız

Elk. Elo. Müh. Barış Aydın
baris.aydin@emo.org.tr

Elektrik Mühendisleri Odası, asansör konusunda yıllardır Makine Mühendisleri Odası ile birlikte ilk önce İzmir'den başlattığı çalışmalarını bugün bir çok ilde ilgili Şubeleri aracılığıyla sürdürmektedir. Bu çalışmaların amacı esasen tasarlanmasından, projelendirilmesine, montajından işletmeye alınma süreçlerine kadar tamamen bir mühendislik hizmeti gerektiren asansörlerin çalışma ömrü boyunca da emniyet ve işletme yönünden standartlara uygun şekilde çalışmaları ve bu özelliklerini korumaları için kamusal denetimin sağlanmasıdır.

Ülkemizde ilk olarak 1989 yılında asansör ile ilgili yönetmelik yayınlanmış daha sonra 1995 yılında yayınlanan yönetmelikte Elektrik Mühendisi ve Makine Mühendisi ve Meslek Odaları tanımları ilk defa yer almıştır. 20 Aralık 1995 yılında Resmi Gazetede yayınlanan bu yönetmelik, her asansörün yılda en az bir kez yapının bağlı olduğu Belediyeler tarafından kontrolünün yapılmasını veya yaptırılmasını istemiştir. 1996 yılından itibaren ilk olarak İzmir'de başlatılan bu çalışma, sürdürülmektedir. İşletmeye açılmış asansörlerin asansör yönetmeliği çerçevesinde kullanıcıların can ve mal güvenliğini tehdit eden unsurların olup olmadığının denetimi, raporlama süreçlerinde Oda olarak yer almamızın en önemli nedenlerinden biri de bu işleyişin kamusal yönünün olması ve bir kamu kurumu olan belediyelerin bu görevi yine kamusal anlayışa sahip meslek odalarına devretmesidir.

Asansör alanı elektrik ve/veya elektronik mühendisleri meslektaşla-

rımızın yıllardır mesleki faaliyetlerini sürdürdükleri, tasarımından projelendirilmesine, montajından, işletme, bakım ve denetimine kadar meslek alanımızın bir parçası olmuştur. Sürdürülen bu çalışmalar özellikle İzmir ilinde başarı ile uygulanmış, asansör firmalarında ücretli veya şirket ortağı olarak çalışan Asansör SMM hizmeti yürüten üyelerimiz ile asansör denetimlerinde birliktirli olarak görev alan üyelerimizin bilgi birikimi, mühendislik tecrübesi sayesinde asansörlerin bilimsel ve teknik gereklere uygun, standart ve yönetmelik şartlarını karşılayan, can ve mal güvenliğini sağlayan bir yapıda kamusal alanda toplumun kullanımına açılmıştır.

Ülkemizde yaklaşık resmi olmayan bilgilere dayanılarak 300.000 adet asansörün işletmede bulunduğu ve özellikle denetimin sağlıklı bir şekilde yapılmadığı illerde bu asansörlerin büyük oranının ise mevcut güvenlik koşullarını taşımadığı ve kullanılmasının sakıncalı olduğu tahmin edilmektedir. İzmir ilinde ise 16.000 civarında asansörün işletmede bulunduğu her yıl yaklaşık 1.000 asansörün ise işletmeye açıldıkları tahmin edilmektedir.

Ancak 01 Ocak 2012 tarihi itibarıyla asansör denetimleri uygulaması yeni bir döneme girmiştir." 18 Kasım 2008 gün ve 27058 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliği 1/1/2012 tarihinden itibaren asansör periyodik denetimlerinin TS EN 1020 standardına göre asansör konusunda akredite olmuş A tipi muayene kuruluşları tarafından yapılacağını belirtmiştir. Bu hüküm nedeniyle

asansör yıllık periyodik denetimleri 2012 yılından itibaren A tipi muayene kuruluşlarca yapılacağı için, Odamızın bir çok birimince kamu güvenliğine yönelik uzun yıllardır sürdürülen bu denetimler artık yapılamaz hale gelmiştir.

Muayene Elemanı Nitelikleri:

Ancak bu noktadan sonra şu soru gündeme gelmektedir. A tipi muayene kuruluşlarındaki mühendis niteliklerinin tanımı nedir veya ne olmalıdır? Konu ile ilgili yeterlilikler Türk Akreditasyon Kurumunun (TÜRKAK) "Asansör ile Kaldırma ve İletme Makinaları Muayene Kuruluşu Akreditasyon Rehberi" R50.2 / Rev.00/12.2007 sinde belirtilmiştir. Bu rehberde;

"4.1.4.Muayene Kuruluşu, Tam Muayene gerçekleştiren personelin, yeterli ve uygun pratik ve teorik bilgiye sahip olduğundan; teçhizat hakkında hasar ve zayıflıkları tespit edebilecek ve bunların teçhizatın emniyeti ve kullanmaya devamına etkilerini değerlendirebilecek yeterli bilgiye sahip olduğundan emin olmalıdır. Muayene kuruluşu, aşağıda belirtilen özelliklere sahip en az bir veya iki kıdemli daimi muayene personeline sahip olmalıdır:

- Konu ile ilgili bir mühendislik dalında en az 10 yıl tecrübeli ve en az 5 yıl muayene tecrübesi olan Muayene Şefi (Chief Inspector).
- Konu ile ilgili bir mühendislik dalında en az 5 yıl tecrübeli ve en az 3 yıl muayene tecrübesi olan Muayene Elemanı (inspector)" belirtilmektedir.

Yukarıdaki tanımda da görüleceği gibi ilgili mühendisin bir tanımı be-

İrtilmemiştir. Özellikle asansör muayenelerinde bu tanımın Elektrik ve Makine Mühendisleri olarak tanımlanması gerekmektedir. Zira, asansör denetimlerinde, tesisin topraklanması, elektriksel güvenlik kontaktları, kumanda panosu, kartlar, kontaktörler, kat ve kapı kilit devreleri ve sinyal kablolarının bağlantıları, makine motor grubu, inverter, regülatör, kabin ve kat butonları, ana güç tablosu, sigortalar, aydınlatma ve priz devreleri vb. bir çok konu incelenmekte ve raporlanarak sorumlu mühendis tarafından imza altına alınmaktadır. Bu konular doğrudan elektrik mühendisliği meslek alanına girmekte olup, sadece tek bir mühendis tarafından hazırlanan veya elektrik ve makine mühendisi dışında muayene personeli olarak belirlenmiş kişiler tarafından hazırlanan raporun geçerliliği bulunmamaktadır. Bu noktadan hareketle A tipi muayene kuruluşları, denetimler için hem elektrik mühendisi hem de makine mühendisi istidam etmeli, her denetim bir elektrik bir makine mühendisi tarafından yapılmalı ve raporlanmalıdır.

Bu çerçeveden bakıldığında; asansör tesislerinin tasarımından, projelendirilmesine, montajından işletilmesine ve bakımına kadar elektrik mühendislerinin yer aldığı bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir durum karşısında rehber dokümanda belirtilen muayene personelinin veya şefinin elektrik mühendisi olması yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elektrik Mühendisleri Odası'nın Bu Konudaki Katkısı;

Hali hazırda bu alana yönelik Elektrik Mühendisleri Odasının 29.07.2011 tarih ve 28009 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Asansörlere Ait Mühendislik Hizmetleri Yönetmeliği bulunmaktadır. Bu yönetmelikte asansörlerin projelen-

dirilmesi, imalatı, montajı, montaj sorumluluğu, son kontrolü, ruhsatlandırılması (tescil), işletme ve bakımı, işletme ve bakım sorumluluğu, yenilenmesi, yıllık kontrollerine ilişkin elektrik mühendisliği hizmetlerinin tanımlanması yapılmış ve bu hizmetleri yürütecek Elektrik Mühendislerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile bu hizmetlerin EMO tarafından denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Anılan yönetmeliğin 5.maddesinin h bendinde asansör yıllık kontrollerinde görev alacak elektrik mühendislerin MİSEM kapsamında düzenlenen Asansör Denetleme, Ruhsat ve Kontrol Yetkilendirme Belgesi eğitimine katılması zorunlu kılınmaktadır. Bu belgeye sahip olmayan hiçbir elektrik mühendisinin A tipi muayene kuruluşlarında muayene personeli veya şefi olarak görev alması düşünülemez.

EMO İzmir Şubesi'nin İzmir İlinde Asansör Denetimine Yönelik Çalışmaları

Yukarıdaki rehberde muayene şefi ve muayene personeli olarak isimlendirilen denetçilerin ilgili mühendislik dalı ülkemiz için kuşkusuz Elektrik Mühendisleri ve Makina Mühendisleridir. Ülkemizdeki mevzuatlar incelendiğinde;

1974 yılında Bayındırlık şartnamesi ile ilk defa mevzuatı oluşturulan asansörler Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 1985 yılında hazırlanan yönetmelikten itibaren düzenli olarak revize edilerek günümüze kadar gelinmiştir.

- Asansör Yönetmeliği (20163 sayılı Resmi Gazete-1 Mayıs 1989)
- Asansör Yönetmeliği (22499 sayılı Resmi Gazete- 20 Aralık 1995)
- Asansör Yönetmeliği(95/16/AT) (25021 Sayılı Resmi Gazete-15 Şubat 2003)
- Asansör Yönetmeliği (95/16/AT) (26420 sayılı Resmi Gazete-31 Ocak

2007)

• Asansör İşletme ve Bakım Yönetmeliği

Yapı üretim sürecine yönelik hali hazırda yayınlanmış birçok yönetmelikte asansör tesislerinin mühendislik hizmetleri elektrik ve makine mühendisleri tarafından kendi uzmanlık alanlarına yönelik ayrı ayrı tanımlanmıştır. Örnek vermek gerekirse;

- Büyükşehir Belediyeleri İmar Yönetmelikleri,
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Planlı Alanlar Tıp İmar Yönetmeliği,
- Yapı Denetim Uygulama Usul ve Esasları Yönetmeliği
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Genel Teknik Şartnamesi

Yukarıda sayılan yönetmeliklerde asansör alanının mühendislik faaliyetleri elektrik mühendisleri ve makine mühendisleri olarak tariflenmiştir Ayrıca Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından bazı mevzuatlarda da asansör tesislerinin elektrik mühendisi sorumluluğunda çalıştırılması gerektiği ifade edilmektedir.

Bu çerçeveden bakıldığında; asansör tesislerinin tasarımından, projelendirilmesine, montajından işletilmesine ve bakımına kadar elektrik mühendislerinin yer aldığı bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir durum karşısında rehber dokümanda belirtilen muayene personelinin veya şefinin elektrik mühendisi olması yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elektrik Mühendisleri Odası'nın yıllardır sürdürdüğü periyodik denetim süreçlerini de sadece İzmir özelinde bile inceleyecek olursak;

İzmir'de denetimler için günümüze dek 300'e yakın EMO üyesi eğitim görmüş ve bu alana yönelik denetim faaliyetlerinde bulunmuştur. Ayrıca bu meslektaşlarımız bir çok üretici, montajcı, komponent üretici firmanın bünyesinde meslek hayatlarını sürdürmüş, firmalara mühendislik alanında katkı sağlamıştır.

01 Ocak 2012 tarihine kadar elektrik ve makine mühendisleri tarafından birlikte gerçekleştirilen periyodik kontroller, 01 Ocak 2012 tarihinden itibaren farklı mühendislik dalları veya teknisyenler tarafından yapılmaz. TÜRKAK'ın rehber dokümanında bu konu ilgili mühendislik dalı olarak tariflense bile bu mühendislik dalının elektrik ve makina mühendisliği olduğu açıktır.

Muayene Elemanlarının Hakları Ve Muayene Koşulları:

Bu tanımlamalar çerçevesinde A tipi Muayene Kuruluşunda muayene elemanı olarak çalıştırılacak Mühendislerin haklarını ve muayene koşulları tanımlamalıdır. Şöyle ki;

•Yıllık muayenelerin bir elektrik bir makine mühendisi tarafından yapılması ve raporlanmasının belirtilmesi,

•Muayene ekibinin 1 günde 1 ayda kaç muayene yapacağını belirlemesi,

•Muayenelerin ilgili yönetmeliklerde belirtilen test cihazları (meger, lüksmetre, takometre, kuvvetölçer, pens ampermetre) ile testlerinde yapılmasının sağlanması,

•Muayenenin amacı ilgili yönetmelik şartlarını karşılayıp karşılamadığının görülmesi ve eksiklerinin

İzmir'de 1996-2011 Yılları Arasında Yapılan Kontrol Sayıları

Belediye	Protokol Tarihi	1.Kontrol Sayısı	2.Kontrol Sayısı	Toplam	Yönetmelik
Karşıyaka	1992	1857	1016	2873	20163
Bornova	1997	1423	1163	2586	22499
Narlıdere	1997	209	138	347	22499
Konak	1999	4538	3433	7971	22499
Karşıyaka	1999	2610	2217	4827	22499
Bornova	1999	1930	1446	3376	22499
Gaziemir	1999	412	363	775	22499
Buca	2000	187	165	352	22499
Balçova	2001	332	260	592	22499
Konak	2001	4804	3829	8633	22499
Ulukent	2001	120	98	218	22499
Karşıyaka	2002	2851	2044	4895	22499
Konak	2003	4875	3435	8310	22499
Çiğli	2003	822	653	1475	22499
Konak	2004	4915	3213	8128	25021
Karşıyaka	2004	3210	1398	4608	25021
Bornova	2004	2312	169	2481	25021
Narlıdere	2004	494	281	775	25021
Çiğli	2004	896	23	919	25021
Gaziemir	2005	662	542	1204	25021
Çiğli	2006	1045	706	1751	25021
Narlıdere	2006	460	332	792	25021
Buca	2007	732	541	1273	26420
Gaziemir	2007	580	255	835	26420
Konak	2007	4891	2776	7667	26420
Bornova	2008	2359	1445	3804	26420
Narlıdere	2008	503	281	784	27058
Gaziemir	2010	521	8	529	27058
Karşıyaka	2010	23	5	28	27058
Balçova	2011	395	124	519	27058
Karabağlar	2011	455	6	461	27058
Gaziemir	2011	97	263	360	27058
Bayraklı	2011	1260	473	1733	27058
Karşıyaka	2011	2850	1428	4278	27058
Toplam		55.630	34.529	90.159	27058

giderilmesidir. Muayenelerdeki şartlı kabul kavramının olup olmadığının net olarak tanımlanması, (güvenlik şartlarını sağlıyor ama standartları tam olarak karşılamıyor vs)

- Muayene elemanı ücretinin muayene sayısı ile belirlenmemesi, denetimin bağımsızlığının sağlanması,

- Muayene elemanlarının özlük haklarının sağlanması,

- Muayene elemanlarının dış denetçi/taşeron uygulamalarından bağımsız olarak tam zamanlı personel tarafından yapılması,

- Belediyeler ile yapılan protokol çerçevesinde muayene elemanının mevsimlik işçi gibi değerlendirilmesi,

- Meslek alanları ile ilgili Mühendislik branşlarında muayeneleri yapılması,

- Yıllık muayenelerin bölgelerdeki asansör firmalarına taşere edilmesi,

- Muayene ücretlerinin haksız rekabet yaratarak ve muayenenin asgari şartları karşılayamayacak koşullarda oluşmasının engellenmesi gerekmektedir.

SONUÇ:

Yasalar ve Yönetmelikler kapsamında asansör, bilimsel olarak Elektrik Mühendisliğinin bir meslek alanı içine girmiş iken 01 Ocak 2012 tarihine kadar elektrik ve makine mühendisleri tarafından periyodik kontroller, bilirkişi incelemeleri, tasarım, montaj, bakım ve onarımlar hizmetleri birlikte gerçekleştirilirken 01 Ocak 2012 tarihinden itibaren farklı mühendislik dalları tarafından veya Elektrik Mühendisi bulunmadan veya teknisyenler tarafından bu muayenelerin yapılması kabul edilemez bir durumdur.

Türk Akreditasyon Kurumunun "R50.2 Asansör ile Kaldırma ve İletme Makineleri Muayene Kuruluşu

Akreditasyon Rehberi" dokümanında;

- İlgili mühendislik dalının elektrik ve makine mühendisliği olarak tanımlanması,

- A tipi muayene kuruluşlarının, denetimler için hem elektrik mühendisi hem de makine mühendisi istidam etmesi,

- Her denetimin bir elektrik bir makine mühendisi tarafından birlikte yapılması ve raporlanması,

- Asansör yıllık kontrollerinde görev alacak elektrik mühendislerinin MİSEM kapsamında düzenlenen Asansör Denetleme, Ruhsat ve Kontrol Yetkilendirme Belgesi eğitimine katılmış olması,

- Muayene mühendislerinin özlük haklarının ve iş güvenliğinin güvence altına alınması,

Hususlarında değişiklik yapılması ve bu değişikliğe göre piyasa denetiminin sağlanması gerekmektedir.

Resmi Gazete

Tarih	Sayı	Kurum	
7 Şubat	28197	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Elektrik Motorları İle İlgili Çevreye Duyarlı Tasarım Gereklere Dair Tebliğ
9 Şubat	28199	Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı	Elektrik İle İlgili Fen Adamlarının Yetki, Görev Ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
14 Şubat	28204	Bilim, Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı	Takograf Cihazları Servis Hizmetleri Hakkında Yönetmelik
14 Şubat	28204	Bilim, Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı	Ev Tipi Elektrikli Buzdolapları, Dondurucular Ve Kombinasyonlarının Enerji Verimlilik Şartları İle İlgili Yönetmeliğin (96/57/AT) Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik
14 Şubat	28204	Bilim, Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı	Florasın Aydınlatma Balastlarının Enerji Verimliliği İle İlgili Yönetmeliğin (2000/55/AT) Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik
17 Şubat	28207	Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu	Elektronik Haberleşme Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetinin Uluslararası Standartlara Göre Maruziyet Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Kontrolü Ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
18 Şubat	28208	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	Organize Sanayi Bölgelerinin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik
18 Şubat	28208	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	Numaralandırma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
22 Şubat	28212	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	Rüzgâr Ve Güneş Enerjisine Dayalı Lisans Başvurularına İlişkin Ölçüm Standardı Tebliği